

Opinnäytetyö (AMK)

Kuvataiteen koulutusohjelma

Valokuva

2014

Juhana Lappalainen

IHMISEN TARINA

Ideasta tarinaksi - Työprosessin kuvaus



TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Juhana Lappalainen

IHMISEN TARINA

Kirjallisessa opinnäytetyössäni kerron työprosessista, joka liittyy opinnäytetyöni taiteelliseen osioon. Käytän sanaa prosessi, koska työskentelyni lopputulos tähtää aina mahdollisimman hyvään kuvaan, sekä laadullisesti, että taiteellisesti. Tässä työssäni kuvaan työskentelyprosessiani, joka etenee idean, tarinan ja pohdinnan kautta lopputulokseen.

Pohdin idean käsitettä ja sitä mitä se minulle merkitsee työskentelyn eri vaiheissa. Sana idea tarkoittaa arkikielessä oivallusta, tai uutta ajatusta. Minulle idea on näiden lisäksi myös erilaisten ongelmien sisäistä pohdintaa samalla, kun kehittelen kuvaa mielessäni. Kuvaan kirjallisesti vaiheita, joissa idea saa konkreettisen muotonsa tarinan kautta. Puhun idean voimasta, jonka kautta kuvani syntyvät ja kehittyvät. Pohdin valokuvan ja liikkuvan kuvan välistä suhdetta. Omassa työssäni ne kuuluvat osana tarinallisuuteen jo ideointivaiheessa.

Pyrin esittelemään ideoiden syntymistä ikään kuin tarinoina, joiden kautta lukija pystyy hahmottamaan sen omaksi kuvakseen. Oma tarinani voi muuttua muodoltaan ja väriltään lukijan mielessä ja näin hän puolestaan synnyttää uutta tarinaa. Jokaisesta valokuvasta saa yhtä monta tarinaa, kuin on katsojiakin. Kuva synnyttää aina uutta ideaa pohdinnan ja kokemuksen kautta. Tämän prosessin tuloksena on haluttu kuva.

Lopuksi käyn läpi metodeja, jotka ovat auttaneet minua taiteellisen työskentelyn eteenpäin viemisessä. Puhun flow-tilasta ja siitä minkälainen rooli sillä on minulle kuvankäsittelyvaiheessa. Flow-tilalle on ominaista innostuneisuus ja uppoutuminen työskentelyyn. Ajalla ei ole mitään merkitystä, on vain hieno tunne siitä, että asiat sujuvat.

ASIASANAT: Idea, tarina, valokuva, liikkuva kuva, flow-tila, pohdinta, prosessi

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree Programme in Fine Arts | Photography

2014 | 25

Juhana Lappalainen

STORY OF A HUMAN BEING

In my written Thesis I will tell you the process of work related to my Thesis artistic section. I use the word process, as the result of my work is always targeted at the best possible picture, both in terms of quality and artistically. In this work I describe my working process that propagates through the idea, the story and reflection with the outcome.

I pondered the idea of the concept and what it means for me to work at different stages. The word idea refers to the idea colloquially insight or new thought. For me, the idea is in addition to the various problems of internal reflection, while developed image in my mind. I will describe the steps in writing where the idea is getting the concrete shape thru story. I'm talking about the power of an idea, through which my images are created and evolve. I discuss relationship between photography and moving image. In my own work, they are part of the narrative in the brainstorming phase.

I will try to present the emergence of ideas as stories, through which the reader is able to perceive their own image. My story may change by shape and color in the reader's mind, and thus he, in turn, gives rise to a new story. Each photo gets as many stories as there are viewers. Image generates new ideas through reflections and experience. As a result of this process is the desired image.

Finally, I will review the methods that have helped me going forward on artistic working. I'm talking about the state of flow, and about what kind of role it is to me on image processing phase. Flow-mode is characterized by enthusiasm and engaging in work. Time has no meaning; it is just a great feeling that things are going.

KEYWORDS: idea, story, photo, motion graphic, state of flow, thinking, process

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	5
2 IDEAN JA TARINAN VÄLINEN SUHDE	6
2.1 Lamppu syttyy (1)	6
2.2 Idean voima	7
2.2.1 Mistä ideat tulevat?	8
2.3 Lamppu syttyy (2)	9
2.4 Ideasta tarinaksi	12
2.5 Lamppu syttyy (3)	17
2.6 Antaa virran virrata	19
2.7 Lamppu syttyy (4)	22
3 LOPUKSI	24
LÄHDELUETTELO	25
Kuva 1. Juhana Lappalainen, Omnipotens, sarjasta ihmisen tarina 2013	7
Kuva 2. Juhana Lappalainen, Kosketus, ihmisen tarina 2013.	10
Kuva 3. Juhana Lappalainen, Damnum, ihmisen tarina 2013.	15
Kuva 4. Kuvio (Elävä kuva- elävä ääni kolmas osa: Teos)	18
Kuva 5. Andrei Tarkovski: still kuva elokuvasta Peili 1975.	19
Kuva 6: Andrei Tarkovski: still kuva elokuvasta Peili 1975.	20
Kuva 7: Juhana Lappalainen, Vain sinun, vain minun, Ihmisen tarina 2013	21
Kuva 8. Juhana Lappalainen, Bliss, paskasta konvehtia blogi 2013.	22
Kuva 9. Juhana Lappalainen, Where the slime live, paskasta konvehtia blogi 2013	24

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni nimi on Ihmisen tarina, jossa ilmennän tapaani tuottaa kuvia. Tekstissäni käsittelen taiteellisen opinnäytetyöni syntymistä. Keskeisimpänä pohdinnan kohteena on idean syntyminen ja sen suhde tarinaan. Etsin vastausta kysymykseen miksi luottaisin ideaan. Pääteemani kuvallisessa ilmaisussa on erilaisten kulttuurierojen, ikäryhmien ja elämäntilanteiden vaikutus tarinaan ja sen tulkintaan. Metodina käytän ainoastaan ideaan luottamista.

Olen luonut kuviini fiktiivisiä tilanteita, joissa kuvattavan läsnäolo saa katsojan samaisumaan tarinaan. Sublimaatiossa katsoja kokee, että tämä on totta, todellista ja käsin kosketeltavaa. Pohdin miten lavastaminen synnyttää autenttisen tunteen tarinoiden kehyksiksi, sekä kuvaan niiden syntyä. Käsittelen sitä miten koin jonkin tietyn hetken, ollessani kuvattavieni kanssa, sekä mitä koin idean syntyvaiheessa. Tavoittelen autenttisuutta asetelmallisuuden kautta.

Lamppu syttyy osioissa, kuvailen sitä miten ideani syntyivät. Aluksi idea on vain mielikuva, joka ei jätä minua rauhaan vaan haluaa tulla konkreettiseksi kuvaksi.

Antaa virran virrata osiossa käsittelen työskentely metodiani jota voisin kutsua aivojumpaksi. Siinä kuvaan työskentelyäni täydellisen intuition kautta, jolloin ideat syntyvät hetkessä niin sanotussa flow-tilassa. Tätä tapaa työskennellä olen käyttänyt opinnäytetyöni taiteellisessa osiossa tukemaan ideaani.

Kokonaisuudessaan tavoitteenani on hahmottaa idean merkitys taiteellisessa työskentelyssä ja korostaa sen merkitystä tarinallisuudessa, sekä kuvallisessa ilmaisussa.

2 IDEAN JA TARINAN VÄLINEN SUHDE

Idea on ajatus. Se on ajatus, johon sisältyy paljon enemmän kuin sen saadessaan aina ymmärtääkään. Mutta jo ensihetkellä se on kuin leimahdus. Sarjakuivissa syttyy lamppu henkilön päälle, kun hän saa idean. Se tapahtuu yks kaks, niin kuin todellisuudessakin (Lynch 2006. 30).

2.1 Lamppu syttyy (1)

Istun yksin hiljaa sänkyni laidalla. Auringon taas pitkästä aikaa näyttäytyessä, on hyvä aloittaa aamu kupillisella tuoretta mustaa kahvia. Mielessäni pyörii paljon ajatuksia edellispäivän tapahtumista, sekä mitä uusipäivä toisi tullessaan. Taustalla soi hyvää instrumentaalimusiikkia. Ensimmäinen kuppi kahvia on vatsalaukussani. Taisteltuani itseni seisaalleen, päästäkseni uuden kupillisen kimppuun, tapahtuu jotakin. Mieleeni tulee välähdys työstä. Yksinäisestä työstä joka istuu aivan hiljaa hienosti sisustetussa huoneessa. Hiljaisuus on jotain niin syvää, sellaista jollaiseksi kuvittelen kuurojen maailman olevan. Tyttö on surullinen, koska hänelle on sattunut jotakin, tai ainakin hänellä on huoli jostain. Mielikuva vahvistuu ja siihen tulee lisää elementtejä. Päätän kuitenkin hakea uuden kupillisen kahvia, jotta tyttö ei karkaisi.

Nyt tyttö ei enää ole niin yksin kuin aluksi kuvittelin. Kuvaan on tullut mukaan rikkoutunut peili, joka on huoneen ulkopuolella. Onko talossa sattunut jotain? Juuri kun pohdin hämmentyneenä kuvaa mielessäni, kuuluu pienen koiran epätoivoinen haukunta, haukunta millä se yrittää isotella. Haukunta tulee seinän läpi kaikuvana äänenä, kuin toisesta huoneesta. Nyt näen koiran. Se istuu veistoksen lailla pienellä pyöreällä jakkaralla, punaisessa huoneessa, joka on vastapäätä tytön huonetta. Nyt näen kuvan kokonaisuudessaan. Tyttöä ja koira erottaa rikkoutunut peili. Kuva on mielessäni valmis. Mistä se tuli? Tuliko lahjana jostakin? Se vain annettiin.



Kuva 1. Juhana Lappalainen, Omnipotens, sarjasta Ihmisen tarina 2013.

2.2 Idean voima

Platonin mukaan havaitun todellisuuden esineet ja asiat ovat vain ideoiden todellisuuden epätäydellisiä heijastumia (Platon 1999,195). Minkälainen merkitys idealla on suhteessa teoksiini? Se on teoksilleni elinehto. Ilman ideaa ei olisi minun valokuviani, videokuvaani ja niiden ympärille rakentuvia tarinoita olemassakaan. Sisältö on tärkeä, mutta en voi liikaa korostaa idean merkitystä kuvausprosessissani.

Minulle sisältö tulee siitä, että en pelkää kohdata alitajuntaani. Luotan sen tuottamaan ideaan ja mielikuviin joita nousee sen tiedostamattommistakin sopukoista. Sitä voisi luonnehtia mystiseksi, ehkä jopa paranormaaliksi. Ideaan tukeutuminen ja yksinomaan siihen luottaminen, on minulle metodi. Metodi jonka löydettyäni en enää poikkeä tieltäni. Idea kantaa minua eteenpäin, ja minä ideaa. Alussa oli idea, ideasta syntyi ajatus, ajatuksesta tuli uskottava ja se tuki ideaa.

Surrealistit etsivät töilleen tietä sattumien ja unien avulla. En luonnehdi omaa työskentelyäni surrealistiseksi, vaikka kuvissani onkin hieman arkisurrealistinen ote. Haluan kes-

kittyä tiedostamattoman mielen oivallukseen, sattuman kautta. Surrealistisessa ilmaisussa pyritään spontaanisuuteen ja vaistonvaraisuuteen, sekä taiteilijan havainnon ja tunneilojen yhdistämiseen kuvallisin keinoin. Tällaisessa ajattelussa, sekä omassa ajattelussani on paljon yhteistä.

Kun idea syntyy siihen voi joko tarttua, tai sen voi ohittaa. Usein kuitenkin idea itsessään voi olla niin arvokas, että siinä piilee valmis kuva. Tähän ideaan ja kuvaan kannattaa luottaa ja antaa sille mahdollisuus, koska se antaa mahdollisuuden minulle.

2.2.1 Mistä ideat tulevat?

Minulle ideat syntyvät eri elämäntilanteissa olevista ihmisistä ja elämästä sekä niiden kautta muodostuvista tarinoista. Miljöö on merkittävä, koska kertoo ihmisen tarinaa omalta osaltaan, sekä rajaa sitä. Pienet yksityiskohdat ympäristössä kertovat kuin vihjaillen ihmisen elämästä. Miljöö ja ihminen ovat aina yhteydessä toisiinsa ja ne syntyvät jo ideassa. Ihmisen olemus muotoutuu sukupuolen, kulttuurisen taustan sekä iän kautta. Jokainen näistä luo erilaisen merkityksen ja erilaisen tarinan.

Minulle idea voi syntyä monella tapaa. Oivallus syntyy esimerkiksi unista, musiikista tai kokemuksista. Musiikki on minulle vuoropuhelua ajatusteni ja tunteideni kanssa. Musiikki muuttuu mielessäni mielikuviksi ja ideoiksi. En voi liikaa painottaa musiikin vaikutusta lopputulokseen, varsinkaan liikkuvan kuvanteon prosessissa, jossa se usein määrittelee lopputuloksen.

Unet ovat mielenkiintoisia, koska niitä ei voi hallita. Unesta syntyneeseen tarinaan voi vaikuttaa joko tiedostaen tai tiedostamatta. Muiden unien kuunteleminen on yksi tapa kalastaa ideoita.

Kokemus ja sen prosessointi on täynnä kullannarvoisia tarttumispintoja. Oman elämäni kriisit olen usein käsitellyt teosprosessien kautta. Esimerkiksi videoteoksessani Erään miehen menetys, peilaan nuoren miehen avioeroa, jollaisen olen itsekin läpikäynyt. Ideoiden tulva on valtava, kun vain uskaltaa sukeltaa omaan mieleensä.

Toinen tapa idean syntymiseen arjessa, on niin sanottu hetki, jota ei välttämättä pidä merkityksellisenä. Merkityksettömyyden keskeltä syttyykin lamppu - saan idean. Vii-

meaikoina useat ideani ovat tulleet kuunnellessani ihmisten keskusteluja. Ne ovat oivaluksia johonkin lineaarisempaan tarinaan ja ovat erilaisia, kuin ne jotka synnyttävät valokuvan tai videon.

2.3 Lamppu syttyy (2)

On kesäkuun ensimmäisiä lämpimiä päiviä. Nuori, noin 30-vuotias, mies pyörii sängyssään. Hänellä on liian kuuma. Miehen ajatukset ovat hänessä itsessään ja ne tuottavat hänelle vaikeuksia nukahtaa. Miehestä tuntuu, kuin hänen sielunsa seisoi hänen sänkyänsä jalkapäädyssä, kuin jähmettynyt patsas. Hän kokee otsassaan painetta, joka rypistää sen kasaan. Jääkaappi, ruokiemme säilyttäjä, alkaa kutsua pyörivää unetonta luokseen kevyellä äänellä, johon uneton havahtuu.

On pimeää. Ainoana valonlähteenä on punainen yölamppu, joka valaisee sängynpäätä juuri sen verran että se saa ympäristön hahmottumaan. Lamppua itsessään ei näy. Jääkaapin edessä on tuoli. Sellainen tuoli mitä näkee paljon kierrätyskeskuksissa. Se on valkoinen, jossa on huonosti istuttava selkänoja. Tuoli on paikalla kuin tilauksesta, mutta miksi? Unen ja valveen välimaastossa mies kävelee tuolille, istuu siihen päättäväisenä ja avaa jääkaapin oven.

Kuvailisin jääkaapista aukeavaa valoa kirkkaudeksi. Se ei ole ainoastaan valonlähde, vaan se on jotain konkreettista. Se on läsnä vastaanottajalleen. Taustalla miehen sielu seisoo edelleen punaisessa valossa, jähmettyneessä asennossaan, aivan kuten mies mielikuvissaan koki. Vallitsee hiljaisuus, mutta mitään pelättävää ei ole. Pimeys on vain valonpuutetta.

Herään unesta. Näin unta miehestä, joka keskittyi jääkaapista tulevaan valoon. Hän näytti tyyneltä, hän oli rauhallisena siinä hetkessä. Unessa hänen takanaan oli punainen hahmo. Aikaisemmassa lamppu syttyy osiossa kerroin tytöstä ja koirasta, sekä punaisesta huoneesta. Mietin mielessäni, mikä rooli on punaisella värillä? Tuleeko se toistumaan kuvissani? Vastaan itselleni että jos se on tullakseen, niin sillä on merkitys.



Kuva 2. Juhana Lappalainen, Kosketus, Ihmisen tarina 2013.

Idean ja ajatuksen yhteistyöhön sekä niiden kehittymiseen tarvitaan useampi välivaihe. Joskus näiden vaiheiden kesto voi olla sadasosasekunteja, välillä kuukausia. Idea ei ole valmis kuva, se on ikään kuin siemen, joka tarvitsee ravinteita kasvaakseen. Aivan kuten kasvi tarvitsee vettä kasvaakseen ja synnyttääkseen kukintoa tai hedelmää. Samalla tavalla ajattelen idean tarvitsevan ravinteita, jotta siitä muodostuisi valmis kuvakokonaisuus. Idea synnyttää ajatuksia, joiden tarkoitus on vakuuttaa mieltäni joko tarttumaan, luopumaan, vihaamaan, rakastamaan tai innostumaan niistä.

Sattumanvaraisuus on kuitenkin aina läsnä kuvissani. Valehtelisin, jos väittäisin, että valmiit kuvani olisivat juuri siinä muodossa, kuin saamani ideat ja mielikuvat tulevat mieleeni. Työskentelyni voi olla hyvin monimuotoista. Kerran minulla oli hyvin keskeneräinen ajatus mielessäni. Lähdin junamatkalle, jonka aikana istuin useita tunteja paikallani ja pystyin suunnittelemaan ajatukseni muokkaamista ja hahmottamista kuvaksi. Tiesin kuvauspaikan ja lavasteet, sekä sen ketä kuvaan. Kuvauspaikkana oli huone, jossa oli iso pöytä, englanninbulldoggi ja nuori vaalea nainen. Koetin mielessäni hahmottaa kuvaa, mutta en saanut siitä kiinni. Minulla ei siis ollut mitään valmista, ei edes ideaa. Työskentelinkö väkisin? Mielestäni en. Minulla oli vahva ajatus henkilö-

hahmoista ja sisälläni tiesin mitä halusin. Usein intuition seuraaminen todentuu vasta jälkikäteen.

Kuten Aukeantaus (2007, 96) toteaa, intuition seuraaminen on yhden mahdollisuuden seuraamista, tähän luonnollisesti liittyy, se että asian todellinen laita todetaan lopulta tai jälkikäteen. Sillä tavalla on kyse subjektiivisesta todennäköisyydestä, että ihminen arvaa, että näin sen varmaan täytyy olla. Ennen kuin on keksinyt todistusta tai päättelyketjua tai ennen kuin esimerkiksi taiteen asia tulee todetuksi.

Saavuttuani kuvauspaikalle sain idean. Idea syntyi kuin tyhjästä. Henkilöhahmot löysivät paikkansa ja pöytä vastasi mielikuviani. Idean syntymisen myötä minun oli helppo jatkaa kuvaustilanteessa syntynyttä prosessia. Tarina syntyi prosessin aikana tarkastellessani kuvattavia. Mieleeni nousi ajatus, osaisiko koira istua tuolilla kuvauksen ajan? Kuva syntyi nopeassa intuition prosessissa. Pöydän toisessa päässä istuu koira hyvin ihmismäisesti. Sillä on katse tiukasti suunnattuna nuoreen vaaleaan naiseen, joka istuu pöydän toisessa päässä. Valo on synkkä ja riitelevä, ehkä joka painostava. Esineitä ei ole. On vain kontakti ja etäisyys näiden kahden välillä. Verhot ovat suljetut. Vallitsee täydellinen pysähtyminen. Ei ole vihjeitä. On vain katse. Katse joka sanelee tarinan, fragmentin ja totuuden. Yksinäisyyden keskellä on toivoa. Vai onko?



Kuva 3. Juhana Lappalainen, Damnum, Ihmisen tarina 2013.

2.4 Ideasta tarinaksi

When you make music you have this really really amazing little moment where you make it and it's yours and nobody else in world knows you made it. You haven't even decided if you want anyone to know it. You just enjoy it by your own. It's just yours (Hebdem 2013).

Kieran Hebdem kuvaa sanoillaan kauniisti luomisprosessiaan, ikään kuin taianomaisena tapahtumana, jossa hän on ainut joka voi kokea konkreettisenä tuon jonkin, joka tulee tapahtumaan. Hän on luoja ja päättää siitä mitä tulee esille ja mitä ei.

Minua on koko elämäni ajan kiehtonut outous ja selittämättömyys, sekä niihin liittyvät ilmiöt. Muistan lapsuuden leikit, joissa loin tarinoita ja uppouduin niihin pitkiksi ajoiksi. Tuolloin leikit olivat minulle itseilmaisun keino. Lapsena en kokenut olevani erityisen luova, mutta jälkikäteen tarkastellessani huomaan kuinka luovuus ja mielikuvat ovat aina olleet tärkeä osa minua.

Luovuudella tarkoitan kykyä tarkoituksellisesti tuottaa jotakin merkittävää, uutta tai ainutlaatuista. Luovuus on myös ihmisen persoonallinen tapa ajatella, asennoitua ja toimia erilaisissa tilanteissa. Käsitteenä se on problemaattinen, mutta minulle tärkeä kun puhutaan idean ja tarinoiden syntymisestä.

Ensin tuli idea ja siitä syntyi ajatus. Ajatuksen jälkeen alkaa prosessi tarinasta, joko valokuvassa tai liikkuvassa kuvassa. Ideat ovat tukipilareita tarinaan. Yleensä tarinaa ajatellaan pitkänä tapahtumana, jossa on alustus, pohjustus ja kerronta. Puhuessani tarinasta kutsuisin sitä pikemminkin fragmentiksi.

Tarina voi rakentua pienten asioiden ympärille, kuten kun nuori vaalea nainen istuu ison keittiöpöydän toisessa päässä viinilasi kädessään. Naista vastapäätä tuolilla istuu bulldog rotuinen koira. He katsovat toisiaan suoraan silmiin. Ehkä nainen on kokenut elämässään suuren menetyksen. Onko koira todellinen vai naisen mielikuva? Onko koiralla symbolinen merkitys? Kuva pysyy paikallaan koska se on valokuva.

Kun valoa himmentää tulee kuvaan liikettä, joka muuttaa tapahtumaketjun. Valon vielä hieman lisääntyessä, näkyy nainen lähempää. Hänellä on erilainen hiustyyli kuin aikaisemmin, mutta samat vaatteet. Lasissa on saman verran viiniä. Verhot ovat raollaan ja ikään kuin pakottavat katsojan katsomaan hahmoja tarkemmin. Taustalla soi pianomusiikki. Se on hyvin pehmeää, rauhoittavaa ja muistelevaa. Musiikki kulkee duurissa, mutta sivuaa mollia, luoden melankoliaa. Kaunista melankoliaa. Vaikka on yö, ei kukaan nuku. Kuvaan on tullut liikettä. Ei paljon, mutta riittävästi että sen merkitys on muuttunut.

Olen puhunut sekä kuvan syntymisprosessista ja videoteoksessani, Erään miehen menetyks, olevasta kohtauksesta. Nämä työprosessit kulkevat käsi kädessä kuvallisen maailmani kanssa. Tarinallisuus saa erilaisen muodon, kun siihen liitetään ääni ja liike. Äänellä viedään katsojan mieli tietynlaiseen tunnelmaan. Ääni on kiehtova elementti liikkuvassa kuvassa, koska sillä voidaan ohjata katsojaa haluttuun tunnetilaan, vaikka kuvat riitelisivät keskenään, eikä niillä olisi suoranaista logiikkaa.

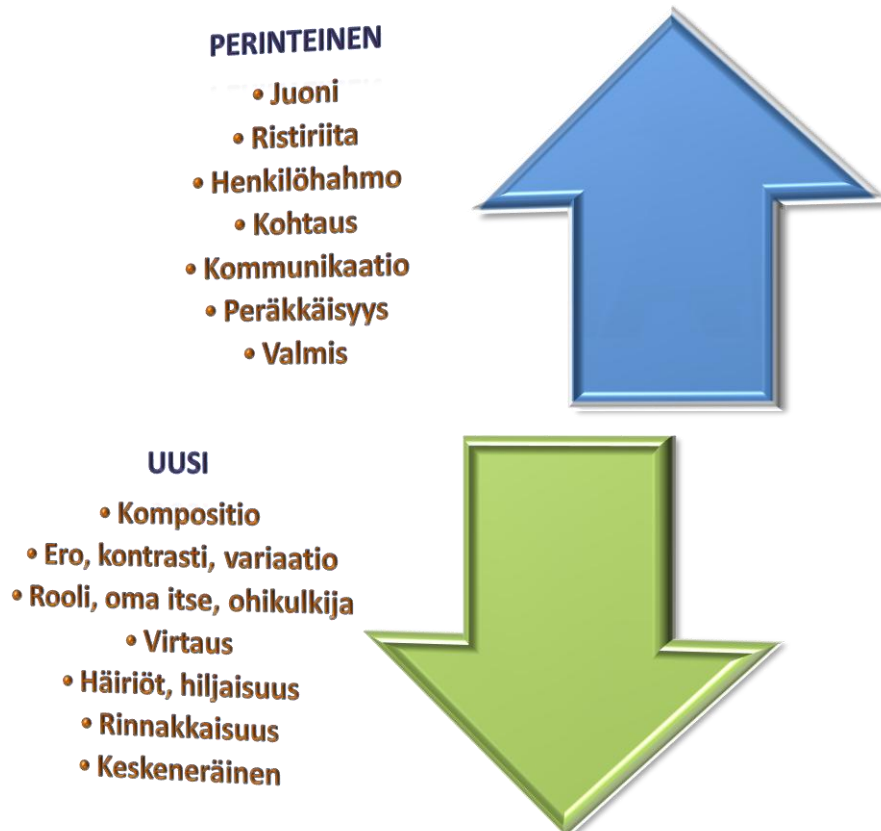
Joskus tehdessäni liikkuvaa kuvaa, syntyy minulle ensin idea äänestä tai sävelestä. Ääntä ja musiikkia luodessani minulle syntyy visuaalinen mielikuva. Kumpi oli ensin, idea, ääni vai visuaalinen kuva? Ääni oli idea joka synnytti ajatuksen. Yhdessä niistä tuli kokonaisuus.

Lamppu syttyy osioissa olen kertonut siitä, kuinka valokuva muotoutuu ajatuksissani. Kuvaa ottaessani olen ikään kuin tarkkailijana kohtauksessa. Liikkuvan kuvan kohdalla asia on toisin. Siinä mieleeni tulee välähdyksiä, sekä perättäisiä kuvia. Ääni tuottaa tunnetiloja ja määrittää ihmisten kohtaloita. Niihin tarttuminen on erilaista kuin valokuvassa. Sen näkee lopputuloksessa, videoteoksessani Erään miehen menetyks, koska en hyödynnä siinä perinteistä Aristoteleen mukaista dramaturgiaa. Kokonaisuus syntyy epäjohdonmukaisena tai jopa häiritsevänä, niin kuin useasti itse ideatkin, silti pitäen sisällään vahvan ja tarkkaan pohditun viestin.

It makes me uncomfortable to talk about meanings and things. It's better not to know so much about what things mean. Because the meaning, it's a very personal thing, and the meaning for me is different than the meaning for somebody else (Lynch 1996-1999).

Pohdin myös perinteisempää dramaturgiaa. Olen saanut viimeaikoina ideoita, jotka liittyvät selkeästi elokuvaan tai jopa kirjaan. Se tuntuu minusta oudolta ja vieraalta, mutta minun täytyy luottaa ideaan, jotta syntyisi jotain uutta ja ehkä jopa merkittävää.

Seuraavaksi on esimerkki dramaturgianmuodoista, perinteinen sekä uusi. Koen noudattavani tiedostamattani uutta kerrontatapaa videoteoksessani Erään miehen menetys. Tapani kertoa tarinaa on aiheuttanut minulle välillä vaikeuksia luottaa ideaani, koska se hakee paikkaansa jatkuvasti. En voi kuitenkaan muuta, kun luottaa siihen. Antaa sen kantaa. Luottamussuhde idean ja tarinan välillä on, kuin luottamus ystävyydessä.



Kuva 4. Kuvio. (Elävä kuva- elävä ääni kolmas osa: Teos)

Olenko ristiriidassa itseni kanssa? Hyvä on sitten, olen ristiriidassa itseni kanssa, olen laaja, minuun sisältyvät suuret massat (Whitman 1965).

Mietin mistä johtuu vastahakoisuuden tunteeni? Ehkä siitä että merkitykset on muunnettu siten, etteivät ne selittele, vaan katsoja joutuu päästelemään ja heijastamaan tulkintoja itsestään. Olemme tottuneet tarinankerrontaan. Olen kuitenkin päättänyt luottaa ideaan, vaikka se olisi hankala tai vaikea. Idean suhde tarinaan, määrittää teoksen lopputuloksen minulle.

Elokuvaohjaaja Andrei Tarkovskille kriitikot esittivät aikoinaan kysymyksen elokuvasta Peili, joka on tunnettu outoudestaan ja poikkeavasta kerrontatavastaan. Kysyttiin miten tätä pitäisi katsoa? Emme ymmärrä. Johon hän vastasi: Tätä elokuvaa pitää vain katsoa, niin kuin pitää kuunnella Bachin musiikkia tai lukea Arseni Tarkovskin runoja; katsoa samoin kuin katsotaan tähtiä, merta, ihailaan maisemaa. Matemaattista logiikkaa tässä ei ole, eikä se selitä, mikä ihminen on ja mikä on hänen elämänsä tarkoitus (Tarkovski 1989, 26).

Koin suurta onnentunnetta itsessäni samaistuessani Tarkovskin kommenttiin. Minua on aina kiehtonut syvästi hänen elokuvansa, juuri tämän konstailemattoman selittämättömyyden takia.



Kuva 5. Andrei Tarkovski: still kuva elokuvasta Peili 1975.

Kokemukseni jälkeen olen kuitenkin ollut erittäin onnellinen. Olen huomannut poikkeavuuksien voiman. Ihmismieli toimii selittämättömällä tavalla eikä siinä aina ole kromologiaa. Joskus on viisaampaa jättää katsojalle varaa pohtia elämäänsä ja totuuksiaan. Liika selittäminen on taiteessa mielestäni luopumista. Luopumista omasta konkretias-
taan.



Kuva 6: Andrei Tarkovski: still kuva elokuvasta Peili 1975.

2.5 Lamppu syttyy (3)

Nainen odottaa kaksosia. Hänen mahansa on niin suuri, että nainen pystyy juuri ja juuri seisomaan. Hän on taustaltaan romani. Naista edessä on seinä, joka erottaa hänet eteisessä näkyvästä romanimiehestä. Mies istuu pyörätuolissa makuuhuoneen oven edessä. Nainen itse on olohuoneessa. Olohuoneen seinät ovat valkoiset. Taustalla näkyy vauvan sänky.

Ajatukseni siirtyy naiseen, joka odottaa jotakin. Nainen on tyyni ja rauhallinen, mutta kuitenkin hieman poissaoleva. Ajatukseni siirtyvät mieheen. Miksi hän on pyörätuolissa? Onko hän kaksosten isä? Miksi hän katsoo makuuhuoneeseen? Kuvaan tulee ratkaiseva elementti. Huoneesta säteilee voimakasta valoa miehen kasvoille. Valo ei ole väriltään punaista kuten aikaisemmissa mielikuvissa, se on vihreää. Ei! Ei se ole vihreää. En hahmota väriä, mutta se on kovaa ja merkityksellistä. En tiedä miksi, mutta luotan siihen.

Nainen seisoo olohuoneessa ja sen seinä värjäytyy saman sävyiseksi, kuin makuuhuoneesta tulviva valo. Näen naisen käsissä äidillistä liikettä hänen hieroessaan isoa vatsaansa. Samaan aikaan näen pysähtynyttä staattisuutta. Täydellistä liikkumattomuutta. Mietin mielessäni, että tästä on tehtävä sekä kuva että video. Kuulen vauvan itkua. Se alkaa pyytävällä äänellä, mutta rauhoittuu nopeasti, ikään kuin vauva tulisi tyytyväiseksi.

Saadessani ideat yllä kertomaani kuvaan, olin istumassa kesäisenä päivänä rannalla. Lähdin työstämään valokuvaa heti seuraavalla viikolla. Tunsin kuvattavat entuudestaan ja olin jo hetken halunnut kuvata heitä, mutta suoranaista ideaa minulla ei ole ollut. Kuvasin miehen ja naisen heidän kotonaan. Kuva syntyi melkolilla samalla tavalla kun olin sen visualisoinut. Moni asia sai kuitenkin uudet kasvot kuvankäsittelyvaiheessa.



Kuva 7: Juhana Lappalainen, Vain sinun, vain minun, Ihmisen tarina 2013

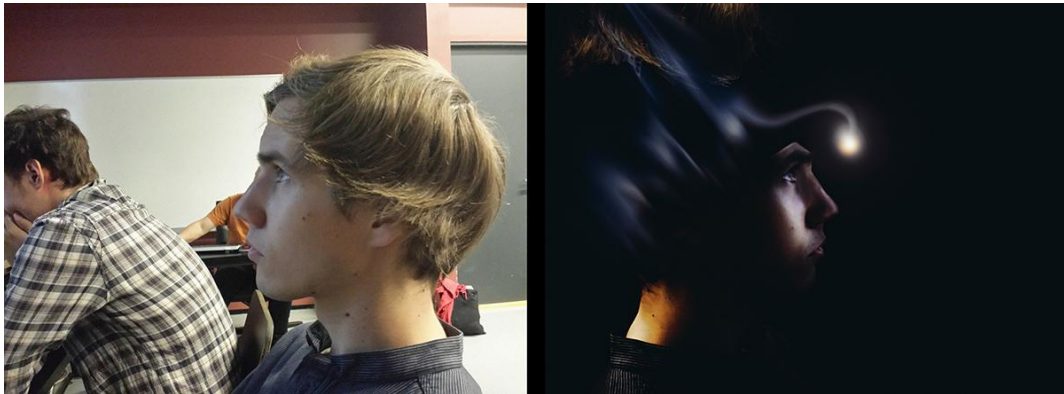
Esimerkiksi hallitseva väri, joka puskee itsensä ikään kuin merkityksentuojaxi kuvaan, tuli vasta kuvaustilanteen jälkeen. Kyseisen kuvan kohdalla lamppu konkreettisesti syytyi useasti. Sain uppoutua ideaan, joka minulle aikaisemmin oli tullut. Nämä ovat sellaisia ihannetilanteita, mutta niitä tulee harvoin. Minulle nämä kaksi romanitaustaista ihmistä edustavat tietynlaista syrjintää. Ideassani minulle tuli monia kysymyksiä jotka haluan katsojalle välittää. Voiko invalidi saada lasta? Onko romaneilla oikeus onneen? Pohdin ennakkoluuloja, sekä opittuja tapoja.

2.6 Antaa virran virrata

Voima on sitä, että antaa toisella kädellä virran virrata niin kuin virrat virtaavat, vapaasti, ja toisella kädellä auttaa virtaa virtaamaan silloin kun sen ei anneta virrata. Sitä on voima: auttamista, sallimista, vapautumista (Taberman 1998, 47).

Tässä luvussa haluan puhua minulle erittäin tärkeästä metodista, jota hyödynnän työkentelyssäni ja jonka avulla saan mielikuvat konkreettisiksi kuviksi. Kirjoittajat puhuvat speed writingistä. Kutsutaan tätä sitten speed photoshoppaukseksi.

Istun alas. Avaan kuvan kuvankäsittelyohjelmaan työpöydälleni ja annan virran virrata. Prosessi jatkuu kunnes idea on saanut konkreettisen muotonsa. Kyseessä on joko kuva tai video. Kuvankäsittelyssä sekä video editoinnissa on tärkeää saavuttaa niin sanottu flow-tila, jossa keskittyminen on yksinomaan työssä. Flow-tilaan pääsemiseksi on useita keinoja, mutta itselleni toimivin on musiikki.



Kuva 8. Juhana Lappalainen, Bliss, Paskasta konvehtia-blogi 2013.

Pidän tärkeänä jälkikäsitteilyä, jonka avulla työstän kuvani valmiiksi. Aluksi tulee idea. Idean jälkeen siitä muodostuu tarina. Tarinan muodostumisen jälkeen syntyy kuva. Kuvan valmistuttua alkaa minun pimiöni. Photoshopin avattuani olen taas alkutilanteessa. Nyt kuva itsessään edustaa minulle ideaa. Nimensä mukaisesti se on raakakuva. Sen pohjalta alkaa uusi ideointi ja lopullisen teoksen valmiiksi saamiseksi tarvitaan taas lisää ja lisää ideoita.

Pyrin tekemään uuden kuvan usein ja apuna säännölliseen tuotteliaisuuteen on blogini (www.paskastakonvehtia.blogspot.fi), jossa julkaisen ne heti kuvan valmistuttua.

Flow-tila on ihmisen perustila. Se on se tila, jossa synnymme maailmaan, ja johon autuaasti kykenevät lapset ja mielenvikaiset. Me muut elämme jatkuvan informaatiopommituksen keskellä – alati kiihtyvässä tehtävien ja vaatimusten ristiaallokossa, joka pyrkii tauotta tukkimaan huomiokanavamme ja näin kampeamaan meidät pois tästä auvoisasta olemisen vuosta (Järvilehto 2009).

Flow-tila on tila, jossa vallitsee täydellinen keskittyminen käsillä olevaan asiaan. Se on se tila, joka tulee loman toisella viikolla varpaita välimeressä huljutellessa, sydäntä särkevän kaunista musiikkia kuunnellessa ja omaa nukkuvaa lasta tuijotellessa. Kaikki seitsemän huomiokanavaamme ovat silloin kiinnittyneet siihen, mitä olemme tekemässä jopa siinä määrin, että tietoisuus omasta itsestä tai ajasta katoaa. Tuloksena on miellyttävä läsnäolon tunne – tunne siitä, että kaikki vain sujuu (Järvilehto 2009).

Flow-tilan saavuttaminen ei ole kuitenkaan huippusprinttereiden tai zen-munkkien yksinoikeus. Kuka tahansa voi päästä arkitoimissaan flow-tilaan ottamalla selkoa omasta ajattelumaailmastaan ja elämästään (Järvilehto 2009).

Filosofian tutkija ja kouluttaja Lauri Järvilehto kuvaa flow-tilaa blogissaan jokaisen ihmisen ominaistilaksi. Minulle se ei ole ominaistila, vaan koen sen hyvin tietoisesti. Flow-tilassa saan jälkikäsittelevä vaiheessa parhaan mahdollisen lopputuloksen intuition ja idean väliselle vuoropuhelulle.

Antaa virran virrata, sanoi Tommy Taberman runossaan salattu lähde (Tabermann 1998, 47) Kun lamput syttyvät ja ideat valkenevat hallitsee tietynlainen harmonia ja varmuus. Painotan myös metodia jota käytän niin sanotusti ideoiden kalastukseen. Tätä menetelmää kutsun ajatuksella; antaa virran virrata.

Avaan kuvankäsittelyohjelman. Etsin puhelimestani jonkun minulle merkityksettömän valokuvan. Kuva saa olla myös teknisesti vaatimaton. Laitan musiikin soimaan ja taivottelen tuota flow-tilaa ja yritän sukeltaa mieleeni. Suljen ajatuksistani kaiken ympäröivän. On vain minä ja ääni, joka antaa vihjeitä mieleeni. Muokkaan, ajattelen, kuuntelen ja innostun. Näin syntyy täysin erilainen kuva ja sen uusi maailma. Julkaisen sen

blogissani ennen ja jälkeen kuvan kera. Tämä työskentely tapa antaa minulle suunnaton onnistumisen ja hyvän olon tunnetta. Tässä mielessä voin samaistua surrealistien tapaan toimia.



Kuva 9. Juhana Lappalainen, Where the slime live, Paskasta konvehtia-blogi 2013.

Tämä on oma totuuteni, minun totuus. Se kasvattaa päätöstäni luottaa ideaan. Opinnäytetyöni alussa puhuin siitä, miten idea syntyy ja kuinka alan prosessoimaan sitä tarinaksi. Tässä kappaleessa kuvaan ideaa joka syntyy ja muuttuu heti konkreettiseksi. Olen huomannut tämän työskentelyn avaavan tiettyjä lukkoja, varsinaisesta kuvallisen työskentelyni prosessista. Kun antaa mahdollisuuden intuitiolle ja ajatuksiensa virrata, ruokkii se kuvaajan mielikuvitusta. Mieleemme on ovela, eikä se aina paljasta itseään suoraan.

Mitä ideat ovat? Minulle ideat ovat jotain muuta mitä perinteisesti idealla käsitetään. Minulle idea on täydellisyyttä. Siinä piilee enemmän kuin aluksi voisi uskoa. Tarkoitukseni ei ole mystifioida sanaa idea. Tarkoitukseni on aukaista idean todellinen voima. Taiteilijalle se on löytö, kuten arkeologille muinaisjäänteiden kohtaaminen ja elinehto, kuten talonrakentajalle perustukset.

Monet opiskelijatovereistani ovat kertoneet, että he eivät ole tehneet kuvia, koska heillä ei ole inspiraatiota tai ideaa. Kun asiasta on keskusteltu, olen huomannut, että heiltä puuttuu luottamus omiin ideoihin. Tällaiseen umpikujatilanteeseen auttaa mielestäni

tekeminen. On surullista jättää ottamatta valokuva, maalaamatta hetken mielijohteesta tai nauhoittamatta uusi sävellys luottamuksen puutteesta. Epäonnistumista ei tarvitse pelätä, koska sekä onnistumiset ja epäonnistumiset opettavat.

Tämän umpikujatilanteen voi rikkoa antamalla virran virrata. Jos mieleeni tulee idea, joka ei jätä minua rauhaan, teen siitä kuvan vaikka se ei tuntuisi järkevältä tai merkittävältä. Annan virran virrata.

2.7 Lamppu syttyy (4)

Eräs ideoistani ei ole vielä saanut konkreettista muotoaan, mutta tulee olemaan merkittävä teos Ihmisen tarina työssäni. On mielenkiintoista nähdä kuinka se muovautuu lopulliseen versioon. Oli toukokuun puoliväli, ja aamuyön ensimmäinen tunti. Olen käymässä nukkumaan, mieli vapaana kaikesta ylimääräisestä. Samalla hetkellä tulee idea mieleeni. Ponnahtan ylös sängystäni. En malta edes etsiä kynää ja paperia, vaan otan puhelimen kirjoittaakseni jokaisen ajatukseni ylös.

Olen vanhassa hotellissa. Edessäni on ahdas käytävä. Valo välkkyi ikävästi, koska siitä on palamassa lamppu. Käytävän päässä on ovi, joka johtaa rappukäytävään. Kuva etenee käytävää pitkin pehmeästi ja hitaasti, kuin unessa. Edessä, noin kolmen metrin päässä, näkyy kuinka käytävä jatkuu vasemmalle. Kuvan ollessa risteyksessä kuuluu korkokenkien askelia. Ne ovat kiukkuisen koppavia ja rytmikkäitä. Kuva pysähtyy hitaasta ajostaan kuin seinään. Korkokenkien ääni voimistuu, ja ohitse kulkee pitkä nainen, jolla on pitkät tummat hiukset. Naisella on yllään punainen ilta-asu, sekä punaiset korkokengät, joihin muodostuu heijastumia valon välkkyessä. Nainen liikkuu nopeasti kameran ohi ja paistaa kimpullisen ruusuja roskikseen kaikella voimallaan. Roskakori on rappukäytävään johtavan oven oikealla puolella. Samalla kun nainen paistaa ruusut, kuva on hetkellisesti hitaampi, mutta muuttuu hetkessä taas alkuperäiseen nopeuteen. Ruusujen heittäminen jälkeen kuva kääntyy vasemmalle mistä nainen tuli.

Edessä kaukana näkyy käytävän pää ja hieman edempänä on ovi oikealle. Ovi on auki. Kun kuva on kääntynyt vasemmalle, se pysähtyy ja samalla hetkellä kävelee käytävän päähän vinttikoiraa. Keskellä käytävää koira pysähtyy ja kääntää katseensa kameraan intensiivisesti ja uteliaana. Tämän jälkeen koira jatkaa matkaansa eteenpäin. Samalla

kun koira poistuu kuvasta, jatkaa kuva matkaansa kohti ovea joka on auki. Oven kohdalla kuva kaartaa pehmeästi ovesta sisään.

Näkymä ovesta aukeaa. Huoneessa on iso sänky ja lattialla ruusunlehtiä. Sängyn laidalla istuu kehonrakentajan habituksen omaava mies. Miehellä ei ole paitaa päällään. Jaloissaan hänellä on juuri prässätyt puvunhousut, mutta ei kenkiä. Mies peittää kasvonsa käsillään. Taustalla näkyy rahvaanommainen posliiniveistos, joka esittää vinttikoiraa. Kuvan pysyessä hetken paikallaan, etenee se huoneen sisään samalla vauhdilla millä se on aiemminkin edennyt. Eteneminen on hidasta ja pehmeää. Mies ei muuta olemustaan, vaan pitää edelleen käsiä kasvoillaan.

Kuva pysähtyy jättäen tilaa miljöölle. Se ei mene liian lähelle miestä. Kameran ollessa paikoillaan, laskee mies lopulta hitaasti kätensä kasvoiltaan. Mies nostaa katseensa, katsoen itseään vastapäisestä peilistä. Hän katsoo itseään tynesti hetken aikaa. Pian hänen kasvonsa alkavat kuitenkin väristä. Ikään kuin salama koskettaisi miehen sielua. Kasvot alkavat väpättää ja poskipäät tärinä. Mies murtuu.

Kaikki hyvä loppuu aikanaan, sanoo mies hiljaisella äänellä. Isosta olemuksestaan huolimatta, miehestä huokuu herkkyyttä jota ei voi selittää. Kamera jatkaa poistumistaan huoneesta jättäen miehen. Mies jää yksin. Hän on yksin punaisen värin kanssa, joka tulee ruusunlehtien värjätessä lattiaa. Kuva on poistunut huoneesta. Kuva on valmis.

3 LOPUKSI

Me emme oikeastaan tee ideoita, me vain nappaamme niitä. Samalla tavalla kuin esimerkiksi kala napataan. Kukaan kalastaja tuskin väittää luoneensa kalaa, mutta sen sijaan voi sanoa paistaneensa siitä herkullisen aterian. Ideaa voidaan ajatella samalla tavalla. Kirjoitusprosessi on ollut minulle raskas, mutta samalla erittäin antoisa. Alkuvaiheessa en ollut itsekään täysin varma siitä, onko ideasta kirjoittaminen järkevää, mutta minulle tuli idea asiasta ja päätin luottaa siihen.

Olen oppinut luottamaan ideaan entistä vahvemmin ja se näkyy konkreettisena teoksistani, jotka ovat syntyneet kirjoitusprosessin aikana. Esitin kysymyksen miksi luottaa ideaan? Idea on paljon enemmän kuin aluksi uskoinkaan. Se todella on siemen, joka määrittää kaiken todellisen. Se on alku kaikelle konkreettiselle.

Täytyy uskaltaa kokeilla ja antaa mahdollisuus erilaisille kerronnantavoille. Alussa pelkasin tehdä videoteostani, koska se oli niin henkilökohtainen. Tuntui siltä, etten itsekään ymmärrä sitä. Olen päättäväisesti noudattanut uutta dramaturgiaa perinteisen sijaan ja lopulta olemme teoksen kanssa alkaneet olla samaa mieltä.

Intuition alla tekemäni kuvamanipulaatiot ovat aukaisseet lukkoja suhteessa pääprojektiin, ihmisen tarina. Monesti kuulen ihmisten sanovan, että ei pelkkä idea riitä. Minusta se riittää. Sitä on idean voima, että uskoo yksinomaan siihen. Päättäväisyyden ja omistautumisen kautta, löytyy ratkaisu kaikkeen. Kyse ei tarvitse olla taiteesta. Tämä pätee myös yleisesti elämässä.

LÄHDELUETTELO

Aukeantaus, P. 2007. Olenko luova?. Kirja kerrallaan. Helsinki.

Elävä kuva- elävä ääni kolmas osa. 2010. Teos. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Järvilehto, L. Viitattu 29.9.2013. <http://ajattelunammattilainen.fi/2009/10/20/5-helppoa-niksia-flow-tilan-saavuttamiseksi/>

Lynch, D. 2006. Catching the big fish. Meditation,Conciousness and Creativity Copyright c by bobkind, inc.

Lynch,D.Viitattu10.10.2013.<http://www.thecityofabsurdity.com/quotecollection/meaning.html>

Platon. Valtio. Neljäs osa. Suomentanut Itkonen-Kaila, M.1999. Helsingissä: Otava.

Tabermann, T. 1998. Demoni. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Tarkovski, A.1989. Vangittu aika. Helsinki: Love kirjat.

Whitman, W. 1965. Ruohoa.

Vice documents. 2013. Kieran Hebden. <http://www.vice.com/the-creators-project/four-tet-discusses-making-music-and-his-inspirations-in-a-new-documentary>